

УДК 37.013.42:159.923.2(045)

DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2024-6\(219\)-34-38](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2024-6(219)-34-38)



РОМАНОВСЬКИЙ ОЛЕКСАНДР ГЕОРГІЙОВИЧ,

доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки і психології управління соціальними системами ім. І. Зязюна, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Alexander Romanovsky,

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor at the Department of Pedagogy and Psychology of Social Systems Management named by I. Zyazyun, NTU "KPI", Kharkiv, Ukraine

E-mail: romanovskiy_a_khpi@ukr.net

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-0602-9395>



ГУРА ТЕТЯНА ВІТАЛІЇВНА,

кандидатка педагогічних наук, професорка кафедри педагогіки і психології управління соціальними системами ім. І. Зязюна, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Tatiana Gura,

Candidate of Pedagogical Sciences, Professor at the Department of Pedagogy and Psychology of Social Systems Management named by I. Zyazyun, NTU "KPI", Kharkiv, Ukraine

E-mail: Tetiana.Hura@khpi.edu.ua

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-2323-3440>



ЛАПУЗИНА ОЛЕНА МИКОЛАЇВНА,

кандидатка педагогічних наук, доцентка, професорка кафедри педагогіки і психології управління соціальними системами ім. І. Зязюна, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Olena Lapuzina,

Candidate of Pedagogical Sciences, Professor at the Department of Pedagogy and Psychology of Social Systems Management named by I. Zyazyun, NTU "KPI", Kharkiv, Ukraine

E-mail: Olena.Lapuzina@khpi.edu.ua

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-8764-0251>

ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ НА ОСНОВІ СИТУАЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

A Розкривається важливість формування знань і навичок з емоційного інтелекту під час навчання у закладах вищої освіти із використанням методики ситуаційних завдань (кейсів). Пропонуються способи вдосконалення підготовки ситуаційних завдань зі застосуванням розробок авторів, а також накопиченого міжнародного та українського досвіду з урахуванням можливості використання методу ситуаційних завдань щодо емоційного інтелекту. Особливу увагу сконцентровано на розгляді успішного втілення освітньої політики забезпечення якості вищої освіти, яке можливе за наявності інтерактивних та інноваційних методів її забезпечення, а також вимірювання досягнутих результатів.

Ключові слова: емоційний інтелект; заклад вищої освіти; освітня політика; інтерактивні та інноваційні методи навчання

FORMATION OF EMOTIONAL INTELLIGENCE IN SOCIAL PROFESSIONALS WITHIN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS THROUGH CASE STUDY

S The importance of developing knowledge and skills for emotional intelligence while studying in higher education institutions using the methodology of situational tasks (cases) is revealed. There are ways to improve the preparation of situational tasks using the development

of authors, as well as the accumulated international and Ukrainian experience, taking into account the possibility of using the method of situational tasks for emotional intelligence. Particular attention is focused on considering the successful implementation of an educational policy of quality assurance in higher education, which is possible in the presence of interactive and innovative methods of providing it, as well as measuring the results achieved.

Keywords: emotional intelligence; higher education institution; educational policy; interactive and innovative teaching methods

Актуальність проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими практичними завданнями.

На сучасному етапі, під час жорстокої війни, яку розв'язала росія проти України, українська вища освіта відіграє вирішальну роль у передаванні знань, розвитку критичного мислення та емоційного інтелекту (EI) студентів, які будуть відроджувати, відбудовувати зруйновану та поранену Україну. У сучасному швидкоплинному світі освітній процес необхідно спрямовувати не лише на засвоєння базових знань, а й на формування потреб, умінь і навичок самостійного засвоєння новітніх знань упродовж життя, ефективного їх використання на практиці [2, с. 15]. Лідери провідних компаній усе частіше цікавляться динамічними людьми, які психологічно готові постійно навчатися та вдосконалюватися, які пропонують творчі, нестандартні рішення проблем, ефективно співпрацюють зі своїми колегами в команді, мають розвинений емоційний інтелект [1].

Ситуаційне навчання як один із ефективних підходів, сприяє розвитку EI у студентів. Цей процес дозволяє викладачам ефективно опрацювати складну інформацію, розвиваючи у слухачів володіння функціями емоційного інтелекту, що дає можливість підвищувати рівень їхньої професійної компетентності та самооцінки. Тому досить важливим є дослідження особливостей та основних аспектів проблеми підвищення ефективності формування знань і навичок з емоційного інтелекту фахівців соціальної сфери у закладах вищої освіти на основі ситуаційного навчання. Вищезазначене актуалізує тематику проведеного нами дослідження та підкреслює важливість формування емоційного інтелекту у фахівців соціальної сфери через ситуаційне навчання, що забезпечує практичну підготовку та розвиток необхідних навичок для успішної професійної діяльності.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій свідчить про те, що значна кількість науковців займається дослідженням впливу емоційного інтелекту фахівця будь-яких сфер його діяльності. Аналізуючи публікації з тематики використання емоційного інтелекту в освіті, можна зазначити, що Даніель Гоулман та Річард Е. Бояціс виявили тісний зв'язок між емоційним інтелектом, змінами управління та прозорливим лідерством. Вони вважали, що для досягнення успіху майбутнім фахівцям-лідерам потрібно розвивати баланс сильних сторін у наборі компетенцій емоційного інтелекту [3; 4].

Багато відомих українських науковців у цій сфері також ретельно досліджують проблему важливості знань і навичок сформованого емоційного інтелекту протягом навчання у закладах вищої освіти. Так, М. Августюк досліджує емоційну регуляцію навчально-пізнавальної діяльності студентів протягом усього життя для формування емоційного інтелекту під час навчання зі застосуванням практико-орієнтованого

навчання, підкреслюючи його потенціал у навчальному процесі [5]. В. Зарицька та Е. Носенко, І. Матійнків акцентують увагу на моделі розв'язання конфліктних ситуацій у процесі професійної діяльності, що виникають через наявність проблем, пов'язаних із виконанням професійно важливих завдань та особливостями взаємостосунків і визначенні форм відображення детермінантів у свідомості людини відповідно до рівня сформованості емоційного інтелекту [6; 7; 8].

О. Романовський, Т. Гура, О. Ігнатюк, С. Резнік, Т. Солодовник обґрунтовують психолого-педагогічні умови формування емоційного інтелекту у майбутніх викладачів вищої школи, аналізують потенціал і виклики застосування емоційного інтелекту в освітньому середовищі, звертаючи увагу на етичні питання та проблеми, визначають методичні основи формування фундаментального складника емоційного фахівців-лідерів і здатність контролювати свої почуття та емоції інших людей; розглядають EI як інноваційний дидактичний інструмент, здатний змінити традиційні методи навчання і підвищити якість взаємодії між учнями та викладачами [9; 10; 11].

Аналіз публікацій показує, що інтеграція емоційного інтелекту в освітній процес відкриває нові можливості для підвищення ефективності навчання, персоналізації освітніх програм і розвитку наукових досліджень. Однак зазначимо, що низка теорій і концепцій у контексті врахування саме технологій емоційного інтелекту, й досі залишаються не розкритими повною мірою, що й зумовило вибір даної тематики, її сучасну актуальність.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується означена стаття. Незважаючи на значний прогрес у дослідженні викладацької діяльності, залишаються невіршеними питання, пов'язані з практичним застосуванням технологій ситуаційного навчання відповідно до формування інноваційного та стійкого емоційного інтелекту. Це стосується як організації освітнього процесу, так і підготовки викладачів до використання нових технологій. Важливо досліджувати, як саме EI може бути інтегрований у різні аспекти навчання та як він впливатиме на ефективність освітнього процесу.

Метою статті є дослідження особливостей використання технологій ситуаційного навчання (case-study) емоційного інтелекту на заняттях з формування навичок EI у професійному середовищі, яке переслідує дві взаємодоповнюючі мети, а саме: подальше вдосконалення комунікативної та соціокультурної компетенцій і формування професійних якостей студентів. Не менш важливим є дослідження застосування кейс-методу в удосконаленні викладацької діяльності у закладах вищої освіти у процесі формування EI фахівців соціальної сфери.

Викладення основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

Досвідчені науковці, мають реагувати на виклики сучасності, подавати матеріал студентам у зрозумілій і доступній формі, що сприятиме кращому засвоєнню знань, розвитку критичного мислення та навичок вирішення проблем, необхідних для успішного навчання і подальшої професійної діяльності, а саме: сучасні викладачі повинні вирішувати подвійну проблему – не тільки завантажувати своїх учнів корисною інформацією у різних сферах професійної діяльності, але й навчати їх бути творчими аналітиками, знаходити нестандартні рішення, використовуючи свій емоційний інтелект.

На нашу думку, цього не можливо досягти тільки за допомогою лекцій, розповідаючи студентській аудиторії про велику важливість EI або почуття команди. Для цього варто застосовувати інтерактивні форми навчання, серед яких одне з важливих місць займає метод ситуаційних завдань або case-study (англійською). Це є особливо доцільним під час отримання знань, формування навичок з емоційного інтелекту фахівців соціальної сфери, коли викладачі не тільки надають експертні знання зі свого предмета, а й навчають як застосувати теоретичні знання до вирішення практичних завдань.

Інтеграція технологій емоційного інтелекту фахівців соціальної сфери на основі ситуаційного навчання в освітній процес створює нові можливості для покращення якості викладацької діяльності та забезпечення ефективного навчання, тому що застосування кейс-методу в освітньому процесі дозволяє трансформувати традиційні методи викладання, роблячи їх адаптивними, персоналізованими та інтерактивними.

Фахівці соціальної сфери часто стикаються з емоційними викликами, як-от: стрес, конфлікти та складні ситуації. Розвинений емоційний інтелект, що формується під час навчання у закладах вищої освіти за допомогою застосування кейс-методу, дозволить їм поліпшити комунікацію з клієнтами; зменшити рівень стресу та вигорання; підвищити ефективність командної роботи.

Ситуаційне навчання як метод формування EI передбачає використання реальних або змодельованих ситуацій для навчання, з урахуванням компонентів, що є критично важливими для фахівців соціальної сфери, оскільки вони допомагають будувати довірливі стосунки з клієнтами і колегами. Можна зазначити, що метод ситуаційних завдань (кейсів) з EI, націлений на вироблення необхідних навичок з емоційного інтелекту, має кілька переваг:

– *практична орієнтація на розвиток соціальних навичок.*

Студенти отримують можливість застосовувати теоретичні знання на практиці; відпрацьовують уміння налагоджувати стосунки та ефективно взаємодіяти з оточенням;

– *розвиток критичного мислення та самосвідомості.*

Студенти аналізують реальні ситуації та навчаються розуміти свої емоції та емоції інших людей, що сприяє розвитку аналітичних навичок;

– *формування емоційної залученості та емпатії.* Студенти активно залучаються до процесу навчання, що допомагає контролювати свої емоції, їхній вплив на поведінку; все це виробляє необхідні навички саморегуляції.

Для ефективної реалізації ситуаційного навчання необхідно:

– розробити сценарії, що відображають реальні виклики у соціальній сфері сьогодення;

– використовувати групові обговорення та рольові ігри для стимулювання взаємодії між студентами;

– залучати фахівців-практиків для проведення семінарів і тренінгів.

Ці заходи допомагають студентам не лише засвоювати теоретичні знання, а й набувати практичних навичок, необхідних для роботи у соціальній сфері.

Типове ситуаційне завдання (кейс) з EI – це історія про реальну проблему чи ситуацію, яка може виникнути на підприємстві, організації, навчальній установі та яка, як правило, вимагає прийняття емоційного рішення. У стислій формі основні деталі ситуації відображаються у конкретному ситуаційному завданні (кейсі). Аналізуючи такі кейси, студенти відчувають, як важко діяти в організаційному конфлікті, маючи неточну чи неповну інформацію. Як правило, опис ситуації робиться з точки зору лідера, якому потрібно прийняти рішення. Отже, студентам надається можливість представити себе в такій ролі.

Ситуаційне завдання – це історія з сюжетом і персонажами, конкретна детальна історія з яскравими кольорами та складністю реального світу, яка пропонує певний ситуаційний контекст, перспективу для людини чи команди. На відміну від традиційного дослідження ситуації, що включає теорію, аналіз і висновки автора, певна історія просто викладена в освітній ситуації: що сталося, хто брав участь у цій ситуації, яка різниця в поглядах. Для аналізу ситуації потрібно розробити рішення, зробити необхідні висновки та поєднати їх з певною теорією – це робота студентів, завдання викладача – допомогти їм усе успішно зробити.

Комплексна проблема, внутрішня перспектива та детальна реалістична ситуація, пов'язана з EI, – це три ключові елементи, які перетворюють ситуаційну модель на ефективний метод навчання студентів шляхом процесу колективного аналізу, прийняття рішень і передчуття їхніх наслідків.

Ситуаційне завдання з EI – це не просто кваліфікована історія, або опис певних подій, а, перш за все, педагогічний інструмент, який використовується для досягнення навчальних цілей. Під час навчання використовується декілька видів кейсів, які демонструють тісний зв'язок між емоційним інтелектом, змінами управління та прозорливим лідерством, що є конче необхідним у роботі фахівця соціальної сфери.

1. *Ситуаційне завдання (кейс), що вимагає демонстрації лідерських якостей.*

2. *Ситуаційне завдання (кейс), що вимагає розроблення стратегії.*

3. *Ситуаційне завдання (кейс)*, яке вимагає визначення проблеми. Студентам потрібно визначити сутність проблеми, систематизувати велику кількість інформації та вибрати найважливішу.

4. *Ситуаційне завдання (кейс)*, яке вимагає застосування теоретичних концепцій. Це опис ситуації, в якій студенти можуть використовувати певні поняття чи методи. Використання таких випадків сприяє глибшій, інтуїтивно-практичній асиміляції студентами теоретичного матеріалу.

5. *Описовий випадок (кейс)*, який описує ситуацію або кілька ситуацій, що ілюструють типову поведінку лідера. Описові випадки використовуються для аналізу ключових факторів успіху чи невдачі того чи іншого викладача, менеджера, робітника, організації, підприємства чи, навіть, держави.

Ситуаційні завдання для розвитку емоційного інтелекту, як правило, включають:

- опис особистості та роль того, хто шукає рішення;
- інформацію про умови праці організації чи промисловості, з якою пов'язана дилема;
- формулювання основних моментів, що характеризують ситуацію та основних рішень;
- визначення цілей, до яких прагне той, хто приймає рішення;
- ілюстративні матеріали, що містять дані про умови експлуатації організації або іншу необхідну інформацію (на комп'ютері, відеоматеріалах або слайдах).

Освітній процес, де активно застосовується метод ситуаційних завдань з емоційного інтелекту, – це процес формування лідерських якостей, що залучає студентів до колективних досліджень проблем і колективних зусиль для пошуку загального рішення. Якщо порівняти традиційні методи навчання та інтерактивний, такий як метод ситуаційних завдань з EI, можна зазначити наступне.

У традиційній лекції викладач аналізує інформацію і пропонує свою інтерпретацію. У дискусії, організованій навколо ситуаційного завдання, самі студенти аналізують матеріал, змінюється також функція викладача: формулювати завдання, зосереджувати увагу на певних областях, стимулювати взаємодію, активізувати думки, реєструвати результати, проводити дискусію. Під час лекції, викладач веде студентів на інтелектуальному та організаційному рівні, а у дискусії під час аналізу ситуаційного завдання він одночасно є учасником дискусії разом зі студентами. Обговорюючи ситуаційне завдання, студенти взаємодіють з матеріалом безпосередньо, а також спілкуються між собою. Метод викладання з використанням ситуаційних завдань вимагає ретельної уваги та тривалої підготовки як від викладачів, так і від студентів, а також активної участі всієї аудиторії. Цей метод не дає готових рішень, але дозволяє посилити здатність студента аналізувати проблеми та приймати рішення на основі відповідей на них.

Процес обговорення навколо ситуаційного призначення має бути високо структурованим і зосередженим. Ситуаційні завдання у курсі з EI пропонуються студентам заздалегідь, щоб вони могли розробити рішення та визначити свої позиції до початку заняття.

Ситуаційні завдання з емоційного інтелекту вимагають від студентів як письмового, так і усного вираження їх поглядів та обґрунтування прийнятих рішень. Отже, вони стають ефективною формою вдосконалення навичок письмової та усної промови разом із вивченням основного курсу. Більшість ситуаційних завдань не можна скопіювати, але вони завжди стають джерелом цінного досвіду правильних дій.

Ситуаційні завдання з емоційного інтелекту – це спосіб представлення, інтерпретації та розповсюдження такого досвіду, в результаті чого інші дослідники навчаються і починають розуміти, що відбувається. Зі збільшенням кількості ситуаційних завдань для навичок з формування EI, що стосуються індивідуальних характеристик, дослідники отримують усе більше можливостей зробити висновки щодо загального розуміння цих ситуацій.

Висновки з даного дослідження. Формування емоційного інтелекту фахівців соціальної сфери є важливим аспектом їхньої підготовки у закладах вищої освіти. Ситуаційне навчання виступає ефективним методом, що сприяє розвитку ключових навичок EI через практичні завдання та активну участь студентів. Інтеграція цього підходу в освітній процес дозволить підготувати компетентних фахівців, здатних успішно справлятися з емоційними викликами у своїй професійній діяльності.

По-перше, ситуаційне навчання з EI потрібно розглядати лише як один із багатьох інтерактивних методів навчання або такий, що використовуються в поєднанні з іншими.

По-друге, основна частина ситуаційних завдань з EI, що використовуються в освітньому процесі, повинна базуватися на місцевому матеріалі, який є добре відомий як учителю, так і учням.

По-третє, викладач, який веде обговорення кейсу, має реалізувати свою нову роль в освітньому процесі, яка принципово відрізняється від традиційного сприйняття.

По-четверте, студенти отримують нове місце в процесі засвоєння знань і навичок: кожен з них несе особисту відповідальність за якість і кінцевий результат при обговоренні справи.

Перспективи подальших розвідок у використанні технологій емоційного інтелекту для вдосконалення викладацької діяльності включають персоналізацію навчання, аналіз значних даних, створення інтерактивних освітніх платформ, автоматизацію оцінювання, а також етичні та правові аспекти використання емоційного інтелекту. Подальші дослідження у зазначених напрямках можуть значно підвищити ефективність, персоналізацію та доступність сучасної освіти.

Список використаних джерел

1. Августюк М. М. Методичні поради до підвищення рівня емоційного інтелекту в здобувачів вищої освіти. Острого: Вид-во Національного університету «Острозька академія», 2022. 94 с.
2. Гулман Д. Емоційний інтелект. Київ: КМ-БУКС, 2015.
3. Гулман Д., Бояціс Р., Маккі Е. Емоційний інтелект лідера. Київ: Наш формат, 2021. 288 с.
4. Губіна С. І. Особливості контролю за якістю вищої освіти в Україні. *SWorld Journal*. 2023. № 2 (17-02). С. 35–38. DOI: <https://doi.org/10.30888/2663-5712.2023-17-02-022>
5. Гура Т. В., Михайличенко В. Є., Семке Н. М. Content characteristic of emotional intelligence features of future leaders. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Психологія*. 2021. Т. 32 (71), № 5. С. 124–131.
6. Зарицька В. В. Емоційний інтелект як складова готовності особистості до професійної діяльності. *Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди. Психологія*. 2014. № 49. С. 42–51.
7. Матійків І. М. Тренінг емоційної компетентності: навч.-метод. посіб. Київ: Педагогічна думка, 2012. 112 с.
8. Носенко Е. Л., Коврига Н. В. Емоційний інтелект як інтегральна особистісна властивість. *Практична психологія та соціальна робота*. 2008. № 9. С. 22–30.
9. Психологія спілкування / за ред. А. А. Петрова. Харків: ХНУ, 2020.
10. Романовський О. Г., Ігнатюк О. А., Резнік С. М., Солодовник Т. О. Педагог очима студентів: сприйняття професійної спрямованості, професійного іміджу, організації партнерської взаємодії, інформаційної компетентності, професійної компетентності та викладацького лідерства. *Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія*. 2023. № 1. С. 3–23.
11. Романовський О., Романовська О., Черкашина Т. Психолого-педагогічні умови формування емоційного інтелекту у майбутніх викладачів вищої школи. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2021. № 2. С. 3–24. DOI: [10.20998/2078-7782.2021.2.01](https://doi.org/10.20998/2078-7782.2021.2.01)
12. Романовський О. Г., Ігнатюк О. А., Резнік С. М., Солодовник Т. О. Концептуальні засади інноваційного стратегічного напрямку підготовки майбутніх військових фахівців різних спеціальностей сектору безпеки, охорони, оборони в умовах освітніх трансформацій. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2021. № 4. С. 47–58. URL: <http://tipus.khpi.edu.ua/>. DOI: [10.20998/2078-7782.2021.4.08](https://doi.org/10.20998/2078-7782.2021.4.08)
13. Ситуаційне навчання: теорія і практика / за ред. І. І. Іванова. Львів: ЛНУ, 2018.
14. Якість вищої освіти: теорія і практика: навч.-метод. посіб. / за наук. ред.: А. Василюк, М. Дей; кол. авторів: А. Василюк, М. Дей, В. Базелюк [та ін.]; НАПН України, Університет менеджменту освіти. Київ; Ніжин: Вид-ць ПП Лисенко М. М., 2019. 176 с.

References

1. Avhustiuk, M. M. (2022). *Metodychni porady do pidvyshchennia rinvnia emotsiinoho intelektu v zdobuvachiv vyshchoi osvity [Methodical advice to increase the level of emotional intelligence in students of higher education]*. Ostroh: Vyd-vo Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia» [in Ukrainian].
2. Houlman, D. (2015). *Emotsiinyi intelekt [Emotional intelligence]*. Kyiv: KM-BUKS [in Ukrainian].
3. Goleman, D., Boiatsis, R., & Makki, E. (2021). *Emotsiinyi intelekt lidera [Emotional intelligence of a leader]*. Ryiv: Nash format [in Ukrainian].
4. Hubina, S. I. (2023). Osoblyvosti kontroliu za yakistiu vyshchoi osvity v Ukraini [Peculiarities of quality control of higher education in Ukraine]. *SWorld Journal*, 2(17-02), 35-38. DOI: <https://doi.org/10.30888/2663-5712.2023-17-02-022> [in Ukrainian].
5. Hura, T. V., Mykhailychenko, V. Ie., & Semke, N. M. (2021). Content characteristic of emotional intelligence features of future leaders. *Vcheni zapysky Tavriiskoho natsionalnoho universytetu imeni V. I. Vernadskoho. Psykholohiia [Scholarly notes of V.I. Vernadsky Tavri National University. Psychology]*, 32 (71), 5, 124-131 [in Ukrainian].
6. Zarytska, V. V. (2014). Emotsiinyi intelekt yak skladova hotovnosti osobystosti do profesiinoi diialnosti [Emotional intelligence as an integral personal property]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni H.S. Skovorody. Psykholohiia [Bulletin of Kharkiv National Pedagogical University named after H.S. Skovoroda. Psychology]*, 49, 42-51 [in Ukrainian].
7. Matiikiv, I. M. (2012). *Treninh emotsiinoi kompetentnosti [Emotional competence training]: navchalno-metodychni posibnyk*. Kyiv: Pedahohichna dumka [in Ukrainian].
8. Nosenko, E. L., & Kovryha, N. V. (2008). Emotsiinyi intelekt yak intebralna osobystisna vlastyvist [Emotional intelligence as an integral personal property]. *Praktychna psykholohiia ta sotsialna robota [Practical psychology and social work]*, 9, 22-30 [in Ukrainian].
9. Petrov, A. A. (Ed.). (2020). *Psykholohiia spilkuvannia [Psychology of communication]*. Kharkiv: KhNU [in Ukrainian].
10. Romanovskiy, O. H., Ihnatiuk, O. A., Reznik, S. M., & Solodovnyk, T. O. (2023). Pedahoh ochyma studentiv: spryiniattia profesiinoi spriamovanosti, profesiinoho imidzhu, orhanizatsii partnerskoi vzaiemodii, informatsiinoi kompetentnosti, profesiinoi kompetentnosti ta vykladatskoho liderstva [A teacher through the eyes of students: perception of professional orientation, professional image, organization of partnership interaction, information competence, professional competence and teaching leadership]. *Teoriia i praktyka upravlinnia sotsialnyimi systemamy: filosofii, psykholohiia, pedahohika, sotsiolohiia [Theory and practice of managing social systems: philosophy, psychology, pedagogy, sociology]*, 1, 3-23 [in Ukrainian].
11. Romanovskiy, O. H., Ihnatiuk, O. A., Reznik, S. M., & Solodovnyk, T. O. (2021). Kontseptualni zasady innovatsiinoho stratehichnoho napriamu pidhotovky maibutnikh viiskovykh fakhivtsiv riznykh spetsialnostei sektoru bezpeky, khorony, oborony v umovakh osvithnikh transformatsii [Conceptual foundations of the innovative strategic direction of training future military specialists in various specialties of the security, defense, and defense sectors in the context of educational transformations]. *Teoriia i praktyka upravlinnia sotsialnyimi systemamy [Theory and practice of managing social systems]*, 4, 47-58. Retrieved from <http://tipus.khpi.edu.ua/> DOI: [10.20998/2078-7782.2021.4.08](https://doi.org/10.20998/2078-7782.2021.4.08) [in Ukrainian].
12. Romanovskiy, O., Romanovska, O., & Cherkashyna, T. (2021). Psykholoho pedahohichni umovy formuvannia emotsiinoho intelektu u maibutnikh vykladachiv vyshchoi shkoly [Psychological and pedagogical conditions for the formation of emotional intelligence in future teachers of higher education]. *Teoriia i praktyka upravlinnia sotsialnyimi systemamy [Theory and practice of managing social systems]*, 2, 3-24. DOI: [10.20998/2078-7782.2021.2.01](https://doi.org/10.20998/2078-7782.2021.2.01) [in Ukrainian].
13. Ivanov, I. I. (Ed.). (2018). *Sytuatsiine navchannia: teoriia i praktyka [Situational learning: theory and practice]*. Lviv: LNU [in Ukrainian].
14. Vasyliuk, A., & Dei, M. (Eds.). (2019). *Yakist vyshchoi osvity: teoriia i praktyka [Quality of higher education: theory and practice]: navch.-metod. posib*. Kyiv; Nizhyn: Vyd-ts PP Lysenko M. M. [in Ukrainian].

Дата надходження до редакції
авторського матеріалу 22.09.2024